

Marek Florek, Monika Kuraś, Anna Zalewska

Sandomierz, st. 1 (rejony badawcze 10-11: plac Poniatowskiego 1 i kościół Marii Magdaleny), woj. tarnobrzeskie, AZP 89-74/1

Informator Archeologiczny : badania 31, 265-266

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nusza Pietrzaka (Katedra Archeologii Historycznej Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Wojewodę Włocławskiego. Czwarty sezon badań. Przebadano powierzchnię 170 m².

Prace przeprowadzone w 1997 r. zakończyły badania zamku w Sadłowie, rozpoczęte w 1994 r. W tegorocznym sezonie wyeksplorowano 15 wykopów (XXXIX-LIII). Zgromadzono liczny ruchomy materiał zabytkowy — łącznie 4478 artefaktów, uporządkowany w 276 numerach katalogowych. Skoncentrowano się na poznaniu wnętrza „kamienicy wielkiej” zbadaniu relikwów drewnianej studni ulokowanej na dziedzińcu północno-wschodnim, wyjaśnieniu rozplanowania narożnika północno-zachodniego muru obwodowego otaczającego kamienicę, weryfikacji tezy o istnieniu podziałów obu budynków pomocniczych ulokowanych w czworoboku północno-wschodnim oraz poznaniu charakteru kopca, znajdującego się na południe od zamku. W sumie w latach 1994-1997 przebadano 53 wykopy o łącznej powierzchni około 830 m². Poznano więc dokładnie około połowę powierzchni całego zamku, który uznać należy za całkowicie przebadany.

Zamek powstał w latach siedemdziesiątych XIV w., zapewne z inicjatywy kasztelana rypińskiego Piotra Świnki. Już w latach osiemdziesiątych stał się prawdopodobnie własnością jego brata, Ludwika z Sadłowa, a następnie „podzielony” został pomiędzy jego córki: Annę (żonę Tomka z Węgleszyna, a potem Zbigniewa z Brzezia) i Hannę, po której stał się własnością rodu Doliwitów. Funkcjonował prawdopodobnie do roku około (lub nieco po) 1600. Następnie został opuszczony i rozebrany a pozostały po nim kopiec funkcjonował w literaturze archeologicznej jako „grodzisko”. Powstał zapewne w kilku (dwóch?) fazach jednego etapu budowlanego. Zajmował powierzchnię ponad 1600 m² i składał się z dwóch czworoboków, których wzajemna relacja wynikała z podporządkowania inwestycji sytuacji terenowej. Powstał w zabagnionej dolinie cieką i ponieważ nie miał wieży, mógł być całkowicie niewidoczny z dość bliskiej odległości, gdyż zasłaniały go okoliczne wzgórza. Czworobok południowo-zachodni zajmowała „kamienica wielka” otoczona murem obwodowym, do której od południowego-wschodu przylegał budynek na planie wydłużonego pięcioboku, flankujący od zachodu przelot bramny. Przelot ten umieszczony był w skrajnej, wschodniej izbie skrzydła południowego — jednotraktowego, piętrowego domu z trzema izbami na górnej kondygnacji. Ściana północno-zachodnia skrzydła południowego opierała się o drugi czworobok zamkowy. Trzy jego narożniki zewnętrzne wzmocnione były przekątniowymi skarpami, a kurtyny północną i wschodnią wypełniały parterowe, zapewne szachulcowe, wzniesione na podmurowaniu budynki pomocnicze o szerokości 5,5 i 6 m. Czworobok ten zamykał przestrzeń o wymiarach 23 x 27 m. W części południowej budynku wschodniego znajdowało się palenisko, chyba kuchenne, a przed tym budynkiem znajdowała się drewniana studnia o wymiarach 1,8 x 2,1 m. Sytuacja stratygraficzna obiektu, sykcesywnie rozbieranego i wielokrotnie penetrowanego, oceniona być może jako całkowicie zniszczona. Naturalne układy warstw kulturowych spotykano nielicznie, a przeważały przemieszane warstwy gruzowe. Nie ułatwiło to badań i interpretacji archeologiczno-architektonicznych, poza tym przeważająca masa licznych ruchomych materiałów zabytkowych pozyskana została ze złoża wtórnego. Zamek Świnków w Sadłowie ocenić wypada jako jeden z największych a zarazem najbardziej interesujących, wczesnych zamków rodowych na terenie Niżu Polskiego. Jego skala budowlana, a także skomplikowana struktura przestrzenna nie mają bezpośrednich analogii.

Wyniki prac z lat 1994-1997 będą przedmiotem pełniejszego opracowania.

SANDOMIERZ, st. 1 (rejony badawcze 10-11: plac Poniatowskiego 1 i kościół Marii Magdaleny), woj. tarnobrzeskie, AZP 89-74/1

- kościół (XIV-XIX w.), cmentarz przykościelny (XVII-XVIII w.) i zabudowa miejska XIV-XX w.

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Marka Floraka przy współpracy mgr Moniki Kuraś i mgr Anny Zalewskiej („Profil” — Badania i Konserwacja Zabytków w Tarnobrzegu). Finansowane przez Telekomunikację Polską SA w Tarnobrzegu. Trzeci sezon badań (pierwszy po przerwie od 1987 r.). Przebadano powierzchnię 188 m².

Celem badań było rozpoznanie archeologiczne południowej części posesji placu Poniatowskiego 1, na której stoi gotycka kamienica z XIV-XVI w., oraz określenie wytycznych konserwatorskich odno-

śnie lokalizacji planowanego nowego budynku. W niektórych partiach wykopów eksplorację zakończono na głębokości 4 metrów, nie osiągnąwszy calca. Na obszarze objętym badaniami odkryto relikty należące do wczesnogotyckiego, rozebranego w połowie XIX w. kościoła Marii Magdaleny (dwie przy-pory prezbiterium i narożnik nawy), fragment cmentarza przykościelnego (14 grobów z XVII-XVIII w.), dwa mury oporowe z XVI w., zabezpieczające skarpy wąwozu między gotycką kamienicą a cmentarzem przykościelnym, piwnice z XVI-XVIII w. oraz groby należące do nowożytnego cmentarza wojennego (?), być może z 1809 r.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu.

Planowana jest kontynuacja badań.

Sanok, st. 1, gm. loco, woj. krośnieńskie - patrz: okres nowożytny

Sanok, st. 54, gm. loco, woj. krośnieńskie - patrz: młodszy okres przedrzymski - okres wpływów rzymskich

Santocko st. 56, gm. Kłodawa, woj. gorzowskie - patrz: nowożytność

SĘDZIN, st. 86 i 87, gm. Zakrzewo, woj. wrocławskie, AZP 46-43/252 i 253

- ślady osadnictwa z późnego neolitu
- ślady osadnictwa kultury amfor kulistych (neolit)
- ślady osadnictwa kultury łużyckiej (okres halsztacki)
- osada średniowieczna

Ratownicze badania wykopaliskowe oraz nadzory ścisłe, przeprowadzone w dniach od 26 października do 11 listopada przez dr. Jerzego Maika (Instytut Archeologii i Etnologii PAN Oddział w Łodzi). Finansowane przez EuRoPol GAZ SA. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 77 arów.

W obiekcie średniowiecznym znaleziono schyłkowopaleolityczne wyroby krzemienne, ułamki naczyń glinianych i siekierkę kamienną kultury amfor kulistych oraz ułamki naczyń glinianych kultury łużyckiej. Nie znaleziono żadnych obiektów pradziejowych. Z osady średniowiecznej pochodzą relikty dwóch budynków — jednego dużego, może gospodarczego i jednej półziemianki (?) – studni z bali dębowych (data dendrochronologiczna 1377 lub 1378), 4 rowy otaczające siedliska ludzkie oraz 24 jamy odpadowe. Pozyskane materiały ruchome to: ponad 1200 ułamków naczyń glinianych, 4 noże żelazne, pomocznica wędzidla, miniaturowy toporek żelazny, gwoździe żelazne, żelazne zgrzebło, inne nieokreślone przedmioty żelazne, szydełko kościane i inne przedmioty kościane, oselki kamienne oraz ponad 500 kości zwierzęcych.

Osada średniowieczna w Sędzinie powstała zapewne nie wcześniej niż na przełomie XI/XII i nie później niż w XIII w. Funkcjonowała nie krócej niż do przełomu XIV/XV w. lub do początków XV w.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN, Oddział w Łodzi.

Wyniki badań zostaną opublikowane w zbiorczym opracowaniu wyników badań na gazociągu.

Badania nie będą kontynuowane.

SIERADZ-Rynek 2, AZP 70-45/6

- miasto lokacyjne (XIII-XV w.)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr Annę Kufel-Dzierzgowską (Muzeum Okręgowe w Sieradzu). Finansowane przez PSOZ i Muzeum Okręgowe w Sieradzu. Czwarty sezon badań.

Badania wykopaliskowe na terenie posesji Rynek 2 w Sieradzu rozpoczęto w 1994 r. W obecnym sezonie kontynuowano eksplorację wykopu V o powierzchni 5 x 6 m, od głębokości –250 cm od poziomu 0, który znajduje się 140,4 m nad poziomem morza.

W czasie badań w 1996 r. odsłonięto przy profilu północnym pozostałości dwóch obiektów dREW-